

Zaključci VITA intervjua - Hrvatska

Na temelju šest intervjua provedenih u okviru projekta VITA

Opća zapažanja

U okviru istraživanja projekta VITA u Hrvatskoj provedeni su intervjui sa šest proizvođača vina koji predstavljaju različite faze razvoja ekološke i biodinamičke proizvodnje: Vinarija Dvanajščak, Vinarija Bedeković, Vinarija Tomac, Vinarija Lovrec, Vinarija Kopjar i Ivan Anton Čegec. Vinarije se znatno razlikuju po veličini, proizvodnom modelu, iskustvu, tržišnom položaju i stupnju uključenosti u biodinamičku poljoprivredu. Unatoč tome, intervjui otkrivaju iznimno dosljedan skup izazova, motivacija i potreba koji pomažu objasniti trenutačni položaj biodinamičkog vinogradarstva u Hrvatskoj.

Hrvatske vinarije uključene u istraživanje kreću se od vrlo malih butiknih vinograda površine približno 2,5-3,5 hektara do većih obiteljskih gospodarstava od oko 14 hektara, s godišnjom proizvodnjom od malih zanatskih količina do približno 50.000-90.000 boca ili više. Neki su već iskusni biodinamički proizvođači, dok su drugi certificirani ekološki proizvođači koji razmatraju prelazak na biodinamiku, a jedan posluje u mješovitom konvencionalno-ekološkom modelu, pri čemu ostaje otvoren prema biodinamičkim načelima.

Zajedničko je obilježje da se biodinamika rijetko doživljava prvenstveno kao marketinški instrument. Proizvođači koji je primjenjuju, ili su zainteresirani za njezino uvođenje, općenito je opisuju kao logičan nastavak ekološke poljoprivrede i kao način poboljšanja vitalnosti tla, bioraznolikosti, otpornosti vinove loze, kvalitete grožđa i ukupne ravnoteže gospodarstva. Nekoliko je sugovornika izričito naglasilo da biodinamika treba biti praktična, precizna i utemeljena na promatranju, a ne svedena na apstraktnu filozofiju ili certifikaciju.

Intervjui također pokazuju da se hrvatsko biodinamičko vinogradarstvo razvija preko pojedinačnih pionira, osobnih mreža, savjetnika, međunarodnih kontakata i eksperimentiranja, a ne kroz snažnu nacionalnu strukturu potpore. Znanje se često stječe iz materijala na stranim jezicima, studijskih posjeta, od iskusnih kolega i savjetnika ili metodom pokušaja i pogrešaka na gospodarstvu.

Glavni utvrđeni izazovi

1. Nedostatak praktičnog i strukturiranog znanja

Jedan od najjasnijih zaključaka jest nedostatak dostupnog, praktičnog znanja posebno prilagođenog hrvatskim vinogradarskim uvjetima. Nekoliko proizvođača razumije opća načela biodinamike, ali im nedostaje sigurnosti u provedbi: pripremi i primjeni pripravaka, određivanju vremena primjene, zaštiti vinograda, upravljanju tlom, kompostiranju i uključivanju biodinamičkih postupaka u postojeće ekološke sustave. Osobito si mali i srednji proizvođači možda ne mogu priuštiti individualne savjetnike. Stoga su praktično mentorstvo, demonstracije u vinogradima,

studijski posjeti i mogućnost savjetovanja s iskusnim praktičarima vrijedniji od isključivo teorijskih predavanja.

2. Klimatske promjene i pritisak bolesti

Klima je među najvećim preprekama ekološkom i biodinamičkom vinogradarstvu u Hrvatskoj. Intervjuirane vinarije više su puta spominjale proljetni mraz, tuču, oluje, prekomjerne oborine, sušu i snažan pritisak bolesti, osobito plamenjače (peronospora). Neki su proizvođači izvijestili o velikim ili čak potpunim gubicima uroda u teškim godinama. Vlažna kontinentalna vinogradska područja posebno su zahtjevnja jer ekološka proizvodnja može zahtijevati brojne tretmane bakrom i sumporom. To otvara ključno tehničko pitanje za budući razvoj: kako održati pouzdanu kontrolu bolesti uz smanjenje ovisnosti o bakru i drugim vanjskim inputima. Intervjui upućuju na to da proizvođači sve više vide zdravo tlo, bioraznolikost, pokrovne usjeve, kompost, otporne sorte i preventivno upravljanje vinogradom kao dio dugoročnog rješenja.

3. Svijest potrošača i tržišna percepcija

Razumijevanje ekoloških i biodinamičkih vina među potrošačima i dalje je ograničeno. Sugovornici su više puta istaknuli da mnogi hrvatski potrošači ne razlikuju jasno konvencionalno, ekološko, prirodno, narančasto i biodinamičko vino. U nekim se slučajevima pojam biodinamičko povezuje s neispravnim prirodnim vinima, oksidacijom, neobičnim aromama ili nestabilnim proizvodima. U drugim slučajevima proizvođači mogu koristiti ekološki jezik, a da potrošači ne razumiju što certifikacija zapravo jamči. To stvara i komunikacijski problem i problem vjerodostojnosti. Stoga je nužna edukacija usmjerena na potrošače, sommeliere, restorane, distributere i širi vinski sektor.

4. Ograničeni tržišni poticaj za biodinamičku certifikaciju

Intervjui pokazuju da Demeter certifikacija trenutačno donosi ograničenu izravnu komercijalnu prednost na hrvatskom tržištu. Prepoznatljivost oznake Demeter je niska, dok certifikacija može uključivati dodatne troškove, administrativne zahtjeve, ograničenja u pogledu odobrenih inputa i organizacijski rad. Proizvođači koji su predani biodinamičkim načelima stoga mogu prakticirati biodinamiku, a da certifikaciju ne smatraju neposrednim prioritetom. Za neke vinarije certifikacija ostaje budući cilj; za druge su autentičnost, ekološka odgovornost i kvaliteta vina važniji od same oznake. Svaka projektna aktivnost koja promiče certifikaciju stoga bi trebala obuhvatiti i njezinu praktičnu i ekonomsku vrijednost za proizvođače.

5. Ograničenja vezana uz radnu snagu i ekonomiku

Ekološki i biodinamički vinogradi zahtijevaju znatnu pažnju i, u mnogim slučajevima, više ručnog rada. Hrvatski proizvođači imaju poteškoća u pronalaženju pouzdanih radnika u vinogradu, dok manje obiteljske vinarije često imaju ograničen broj zaposlenih i moraju istodobno pokrivati proizvodnju, prodaju, marketing, administraciju i rad u vinogradu. Ekološki inputi, specijalizirana oprema, savjetovanje, certifikacija i ponovljeni tretmani u vinogradu mogu povećati proizvodne troškove. Istodobno su potrošači često osjetljivi na cijenu i možda nisu spremni platiti višu cijenu samo zato što je vino ekološko ili biodinamičko. Taj jaz između troškova proizvodnje i tržišnog priznanja čini prelazak na biodinamiku značajnim ekonomskim rizikom.

6. Potreba za mrežama proizvođača i praktičnom suradnjom

Razmjena znanja pokazala se jednom od najvećih prilika. Proizvođači koji imaju pristup iskusnim savjetnicima ili međunarodnim biodinamičkim mrežama znatno su sigurniji i napredniji u svojoj

praksi. Nekoliko sugovornika već neformalno dijeli znanje s prijateljima i susjednim vinarijama. To ukazuje na velik potencijal hrvatske i regionalne mreže praktičara u kojoj bi iskusni biodinamički proizvođači mogli mentorirati vinarije u prijelazu. Suradnja bi također mogla uključivati dane polja, radionice izrade pripravaka, zajedničko korištenje opreme, razmjenu lokalno prilagođenih strategija pokrovnih usjeva, iskustava u upravljanju bolestima i prekogranične studijske posjete.

7. Biodinamika kao dugoročna ekološka strategija

Unatoč preprekama, intervjui pokazuju znatan interes za ekološka načela koja stoje iza biodinamike. Proizvođači su se više puta pozivali na mikroorganizme u tlu, bioraznolikost, prirodnu otpornost, smanjenu ovisnost o kemijskim sredstvima, pokrovne usjeve, kompost, spontanu fermentaciju, vinarstvo s minimalnim intervencijama i vinograd kao živi sustav. Najpredaniji praktičari biodinamiku ne vide kao kratkoročnu tehniku, nego kao dugoročan proces čiji rezultati mogu postati potpuno vidljivi tek nakon više godina. Taj dugi vremenski horizont važan je pri oblikovanju edukacije i potpore: proizvođačima su potrebna realna očekivanja, kontinuirano usmjeravanje i prilike za vrednovanje rezultata tijekom više sezona.

Certifikacija i uloga Demetera

Hrvatski intervjui otkrivaju cijeli raspon stavova prema certifikaciji. Neke vinarije aktivno rade na Demeter certifikaciji ili bi željele koristiti oznaku za dio svoje proizvodnje, dok iskusni biodinamički praktičari mogu stavljati veći naglasak na kvalitetu i integritet same prakse. Zajednički je problem to što certifikacija sama po sebi ne može potaknuti razvoj biodinamike ako potrošači ne razumiju njezino značenje, a proizvođači ne vide dovoljnu dodanu vrijednost. Projekt bi stoga certifikaciju trebao tretirati kao jednu sastavnicu šireg sustava koji uključuje praktične kompetencije, vjerodostojnost, edukaciju potrošača i razvoj tržišta.

Tržišne okolnosti i nedostaci u edukaciji

Hrvatsko tržište vina ima nekoliko specifičnih obilježja. Turizam stvara snažnu potražnju, ali kupci veće platežne moći često preferiraju međunarodno prepoznate vinske marke i marke šampanjca. Domaći potrošači također mogu biti izrazito usmjereni na cijenu. Istodobno raste niša potrošača, restorana, sommeliera i vinskih profesionalaca zainteresiranih za autentična, ekološka, prirodna i terroir vina. Intervjui pokazuju da ta niša može rasti ako se poboljša komunikacija. Biodinamičko vino ne bi trebalo predstavljati samo kao alternativnu kategoriju, nego kao oblik visokokvalitetnog vinogradarstva utemeljenog na zdravlju tla, preciznosti, ekološkoj odgovornosti i izražavanju podrijetla.

Preporučeni fokus budućih aktivnosti projekta VITA

Na temelju intervjua, najkorisnija projektna potpora bila bi praktična, a ne samo promotivna. Hrvatskoj bi koristila strukturirana edukacija posebno prilagođena vinogradarstvu, uključujući pripravke 500 i 501, kompostne pripravke, dinamiziranje i primjenu, pokrovne usjeve, revitalizaciju tla, prevenciju bolesti, smanjenje uporabe bakra i vinarstvo s minimalnim intervencijama. Edukacija bi trebala povezivati teoriju s demonstracijama u vinogradima i praćenjem tijekom sezone.

Sustav mentorstva koji povezuje iskusne biodinamičke vinare s ekološkim proizvođačima zainteresiranima za prelazak mogao bi odgovoriti na trenutačni nedostatak pouzdanog savjetovanja. Prekogranične razmjene s praktičarima iz zemalja u kojima je biodinamičko

vinogradarstvo razvijenije također bi bile vrijedne, osobito kada su usmjerene na gospodarstva sa sličnim klimatskim uvjetima. Projekt bi dodatno mogao podržati jasne edukativne materijale na hrvatskom jeziku i razviti komunikacijske alate koji objašnjavaju razliku između konvencionalnog, ekološkog, prirodnog i biodinamičkog vina, kao i značenje Demeter certifikacije.

Pilot-aktivnosti mogle bi biti posebno učinkovite. Umjesto očekivanja da vinarije odmah prijeđu na biodinamiku, odabrani proizvođači mogli bi testirati biodinamičke pripravke ili pristupe upravljanju tlom na pojedinačnim parcelama, dokumentirati rezultate i uspoređivati iskustva tijekom više sezona. Takve bi demonstracije smanjile percipirani rizik i stvorile lokalno relevantne dokaze koje bi drugi hrvatski vinogradari mogli izravno promatrati.

Opći zaključak

Hrvatski intervjui pokazuju da biodinamičko vinogradarstvo ima stvaran potencijal, ali njegov razvoj još uvijek uglavnom pokreće osobno uvjerenje, a ne tržišna potražnja ili institucionalne strukture. Hrvatska već imaiskusne pionire, dugo etablirane ekološke vinarije, inovativne male proizvođače te konvencionalne ili mješovite vinarije koje su znatijeljne u pogledu biodinamičkih metoda. To stvara snažnu osnovu za daljnji razvoj.

Glavne prepreke nisu nedostatak interesa, nego kombinacija nedostataka praktičnog znanja, zahtjevnih klimatskih uvjeta, pritiska bolesti, nedostatka radne snage, proizvodnih troškova, ograničene svijesti potrošača i neizvjesnosti oko komercijalne vrijednosti certifikacije. Ti su izazovi vrlo slični pitanjima utvrđenima u češkim i poljskim intervjuima, osobito potrebi za lokalno relevantnim savjetovanjem, snažnijom edukacijom potrošača, boljim pristupom praktičnom stručnom znanju i jasnijim koristima za proizvođače koji se obvežu na biodinamičke metode.

Za Hrvatsku je stoga najučinkovitiji put naprijed vjerojatno postupan i usmjeren na praksu: ojačati mrežu proizvođača, olakšati pristup pouzdanom znanju, demonstrirati biodinamičke metode u lokalnim uvjetima, podržati učenje među proizvođačima i poboljšati komunikaciju s tržištem. Intervjui upućuju na to da biodinamika postaje uvjerljiva kroz iskustvo, a ne samo kroz teoriju, kada proizvođači mogu vidjeti praktične rezultate u zdravijem tlu, otpornijim vinogradima, boljoj kvaliteti grožđa i većoj ekološkoj ravnoteži.

Projekt VITA može imati važnu ulogu povezivanjem postojećih inicijativa i pretvaranjem raspršenih pojedinačnih iskustava u sustavnu regionalnu bazu znanja. Ako se edukacija, mentorstvo, demonstracije i komunikacija s potrošačima razvijaju zajedno, biodinamičko vinogradarstvo u Hrvatskoj ima potencijal prijeći iz malog pionirskog pokreta u vidljiviju i vjerodostojniju sastavnicu održive proizvodnje vina.

**Co-funded by
the European Union**

"Financira Europska unija. Izneseni stavovi i mišljenja, međutim, pripadaju isključivo autoru/autorima i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ili Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Europska unija ni EACEA ne mogu se smatrati odgovornima za njih."